

Päihdeasiat tärkeä ottaa puheeksi mielenterveysstrategiassa

Valmisteilla oleva mielenterveysstrategia on herättänyt päihdejärjestöjen piirissä kritiikkiä. Strategialuonnoksessa päihteisiin liittyvät asiat on pääasiallisesti ohitettu tai kevyesti niputettu.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman asiantuntijaryhmän tavoitteena vuodesta 2018 on ollut valmistella mielenterveys-työtä ohjaava strategia, joka turvaa mielenterveyspolitiikan ja toimenpiteiden jatkuvuutta, tavoitteellisuutta ja ajantasaisuutta vuosina 2020–2030. Esittelytekstin mukaan strategia kattaa myös päihdepalvelut ja ottaa huomioon ehkäisevän päihdetyön vuosien 2015–2025 toimintaohjelman. Lisäksi strategia sisältää itsemurhien ehkäisyohjelman.

Keväällä 2019 järjestetyissä kuulemisissa saatiin yli 800 palautetta. Asiantuntijaryhmä kirjoitti kuulemisten jälkeen luonnoksen, jossa on viisi mielenterveyspoliittista painopistettä ja ehdotukset tavoitteiden saavuttamiseksi ja niihin on lokakuussa pyydetty palautetta. Lausuntopalveluun tuli määräaikaan mennessä 155 palautetta. Päihdetoimijoiden yhteistyöverkosto PÄIVYTiin lausunnon keskeinen viesti oli se, että päihdeasioista ei tule vaieta, vaan niistä on tärkeä puhua asiallisesti ja liikaa yleistämättä.

Strategialuonnoksessa oli määritelty ainoastaan mielenterveyden, psyykkisen hyvinvoinnin ja psyykkisen sairauden käsitteet. Päihdehäiriöiden ja -palveluiden annettiin ymmärtää kuuluvan tähän mielenterveyden kokonaisuuteen. Päihdeasiat oli sivuutettu, vaikka päihdehäiriöiden hoito ei tapahdu mielenterveyshoidon yhteydessä ja vaikka päihdepalvelujärjestelmä poikkeaa mielenterveyspalvelujärjestelmästä. Päihdehoidon toteuttaminen tapahtuu laaja-alaisemmin, yhteistyössä erilaisten toimijoiden kanssa.

Strategian toivoisi tukevan sitä, että päihdeongelmista kärsivien ja heidän läheistensä oikeudet päästä hoitoon ja saada apua toteutuisivat. Tarvitaan koulutusta ja puheeksi ottamisen lisäämistä, jotta päihdeongelmia osattaisiin paremmin tunnistaa ja hoitaa. Päihdeongelmista kärsiviä henkilöitä tulee kohdella tasavertaisesti palveluissa. Päihdeongelmista kärsivistä monet ovat kokeneet epätasa-arvoista kohtelua monissa palveluissa, myös mielenterveyspalveluissa.

Riskikäytön vaikutuksia yksilöön ja yhteiskuntaan sekä päihdehoitoa ja kuntoutusta tulee tarkastella erillisinä ilmiöinä. Asioiden niputtaminen ja epämääräinen käsittely voivat lisätä stigmaa ja tukea päihdeongelman sivuuttamista palvelujärjestelmässä.

Mielenterveysstrategiassa olisi tärkeä nostaa päihdekysymykset järjestelmällisesti mielenterveyskysymysten rinnalle eikä yrittää alistaa päihdeasioita mielenterveysasioiden osaksi. Mielenterveys pääoman vaalimisessa tarvitaan sekä ehkäiseviä toimia että nopeaa pääsyä tarpeen mukaisiin mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Sekä mielenterveys- että päihdeongelmien ennalta ehkäisy, hoito, koulutus ja tutkimustieto auttavat vahvistamaan mielenterveyttä pääomana. Kuntoutumiselle tulee antaa riittävästi aikaa ja pitkäjänteistä tukea.

Taustatietoa:

Pääministeri Rinteen hallituksen ohjelmaan on kirjattu: ”Laaditaan aiempaa valmistelua hyödyntäen mielenterveysstrategia, joka näkee mielenterveyden pääomana, turvaa mielenterveysoikeudet ja -palvelut, linkittää ne olemassa oleviin rakenteisiin, ehkäisee itsemurhia ja vahvistaa ammattilaisten osaamista. Samalla uudistetaan mielenterveys- ja päihdelainsäädäntö.” ■

Teksti:

Tuuli Pitkänen

Dosentti, vanhempi tutkija, A-klinikkasäätiö

Lausunnot löytyvät lausuntopalvelusta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=43cca9fc-28e7-4c35-9a4a-ab0c1fc28b1f&respondentId=00000000-0000-0000-0000-000000000000&proposalLanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481baf744>

Päihdetoimijoiden yhteistyöverkosto PÄIVYT

Päihdetoimijoiden valtakunnallinen yhteistyöverkosto PÄIVYT toimii päihdetoimijoiden ja asiakkaiden toimintaedellytysten edistäjänä sekä uusien toimintamallien kehittäjänä. Keskeisenä tavoitteena on yhteiskunnallinen vaikuttaminen, kuten asiakkaaseen kohdistuvien leimaavien asenteiden vähentäminen.

PÄIVYTiin tehtävänä on saattaa asiakas-, ammatti-, kokemusasiantuntijaorganisaatiot sekä vapaaehtoisyjärjestöt dialogiin palvelujen ja tukimuotojen kehittämiseksi.

A-Kiltojen Liitto ry on yksi PÄIVYTiin jäsentahoista.